

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД

„ЛУГАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА”

СІН ЧЖЕФУ

УДК 378.147

**ПЕДАГОГІЧНА ПІДТРИМКА АДАПТАЦІЇ ІНОЗЕМНИХ
СТУДЕНТІВ ДО НАВЧАННЯ
У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ**

13.00.05 – соціальна педагогіка

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Старобільськ – 2015

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Державному закладі „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор
Савченко Сергій Вікторович,
Державний заклад „Луганський
національний університет імені Тараса
Шевченка”, ректор університету.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Чернуха Надія Миколаївна,
Київський університет імені Бориса
Грінченка, завідувач кафедри теорії
та історії педагогіки;

кандидат педагогічних наук, доцент
Цимбал Ірина Іванівна,
Луганська обласна державна адміністрація
(м. Сєвєродонецьк, Луганська обл.)
директор департаменту освіти і науки.

Захист відбудеться 26 лютого 2015 року о 9.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 29.053.01 у Державному закладі „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка” за адресою: 92703, Луганська обл., м. Старобільськ, пл. Гоголя, 1, ауд. 208.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Державного закладу „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка” за адресою: 92703, Луганська обл., м. Старобільськ, пл. Гоголя, 1.

Автореферат розіслано 23 січня 2015 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Н. І. Черв'якова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження зумовлена глобалізацією та інтернаціоналізацією освіти, невинним зростанням в Україні експорту освітніх послуг, що передбачає мобільність студентів та викладачів у рамках транс'європейських освітніх програм, двосторонніх угод між державами про співробітництво в галузі освіти, науки й культури. Однією з тенденцій розвитку сучасної освіти є її інтернаціоналізація, яка виражається в збільшенні кількості студентів, які отримують освіту за межами рідної країни. Як свідчить статистика, приблизно двоє зі ста тих, хто навчається у вищій школі у світовому масштабі, є іноземними студентами. Найбільший контингент іноземних студентів сьогодні приймають США, Канада, Австралія, Франція, Німеччина, Великобританія. До України щорічно на навчання приїздить понад 40 тисяч студентів з різних країн світу. Згідно із звітом інституту статистики ЮНЕСКО, у 2010 році в Україні навчалось понад 37,7 тис. міжнародних студентів. Найбільш привабливими українські вищі є для китайських студентів (у вказаний період в Україні навчалось 5,2 тис. китайців).

Входження в нове соціокультурне середовище для іноземних студентів пов'язано із необхідністю, з одного боку, вирішення низки серйозних проблем соціокомунікативного, соціально-психологічного характеру, подолання стресу акультурації (Дж. Беррі), культурного шоку (К. Оберг, Г. Тріандіс та ін.), з іншого – попередження дискримінаційних ситуацій, ксенофобії щодо іноземних студентів як соціальної групи.

Підготовка іноземних студентів має політичну, економічну й соціальну значущість для країн, що надають освітні послуги, виводячи проблему адаптації цієї групи осіб, а отже, урегулювання й гармонізації взаємодій особистості з новим природним, культурним, соціальним, навчально-виховним, професійно зорієнтованим середовищем шляхом поступового зменшення ступеня неузгодженості між людиною та зовнішнім оточенням, зокрема організації педагогічної підтримки зазначеного процесу на державний рівень.

Філософсько-культурологічні аспекти адаптації особистості в різних соціокультурних контекстах досліджено Л. Буєвою, Ю. Верещагіним, О. Георгієвським та ін., психологічні аспекти – Б. Ананьєвим, Г. Баллом, В. Березіним, А. Реаном, С. Розумом, Г. Сельє та ін., соціально-психологічні – Е. Віттенберг, І. Мілославою, А. Налчаджян, Т. Стефаненко та ін.

Поштовх ґрунтовним дослідженням адаптаційних проблем іноземних студентів, розробці спеціальних програм, націлених на надання їм допомоги в прийнятті нової культури, соціуму, навчально-виховного середовища, подолання культурного шоку, соціальної аномії надали роботи П. Адлера, Дж. Беррі, С. Лисгаарда, К. Оберга, Г. Тріандіса та ін.

Соціально-педагогічні аспекти адаптації особистості репрезентовано в наукових дослідженнях О. Безпалько, І. Звереві, Л. Коваль, А. Мудрика, А. Рижанової, С. Савченка, С. Харченка та ін.

Науковці значну увагу приділяють дослідженню взаємозв'язку процесів адаптації та соціалізації особистості, соціально-педагогічних аспектів адаптації молоді в різних сферах життєдіяльності; вивченню соціальної (Г. Безюлева, С. Бондирева, С. Родонова), соціокультурної (Т. Стефаненко), соціально-психологічної (В. Гриценко, М. Іванова, Г. Павловець) адаптації іноземних студентів; виявленню особливостей адаптації іноземних студентів до навчання у вищі (І. Гребеннікова, Л. Блинков, С. Шестопалова); залежності успішності навчання від рівня адаптації іноземних студентів (М. Іванова, В. Мушарапова, І. Смелкова, Н. Шаглина та ін.).

Нового значення в останні роки зазначена проблематика набуває через вихід на перший план питань надання соціально-педагогічної допомоги, підтримки, супроводу іноземного студента, сприяння його розвитку, становленню й самореалізації. Саме в цьому напрямі здійснено пошуки науковців, які порушують питання надання допомоги іноземним студентам у прийнятті нової культури, соціуму, навчально-виховного середовища ВНЗ (М. Іванова, Н. Титкова, А. Корміліцин, О. Михайлова, О. Орехова, А. Черч та ін.); обґрунтування теоретико-методологічних засад педагогічної підтримки та захисту учнів-мігрантів у полікультурному освітньому просторі (О. Гукаленко); організації педагогічного (І. Гребеннікова), психологічного (Т. Кіящук) супроводу адаптації іноземних студентів; виявлення шляхів надання педагогічної підтримки іноземних студентів на етапі передвишівської підготовки (О. Мариненко), початковому етапі навчання (Н. Подсосова); виявлення умов соціокультурної підтримки іноземних студентів (Т. Язвинська) та ін.

Проблеми адаптації іноземних студентів до навчання у вищі висвітлено в дисертаціях останніх років. Так, О. Доморовська розглядала соціально-педагогічні умови адаптації студентів-мігрантів у культурно-освітньому просторі вишу; М. Іванова – соціально-психологічну адаптацію іноземних студентів до вищої школи Росії; А. Корміліцин – соціально-педагогічну адаптацію іноземних студентів у процесі професійної підготовки; Д. Порох – соціально-педагогічні умови адаптації іноземних студентів до навчання у вищих медичних навчальних закладах України; В. Соловйов – адаптацію студентів до навчального процесу у вищій школі; Н. Стрельченко – концептуальні засади формування позитивного ставлення іноземних студентів до країни перебування; Т. Чернявська – дидактичну адаптацію іноземних студентів до вишу. Суттєвий інтерес для проведеного дослідження становлять дисертаційні праці, у яких розкрито: особливості адаптації китайських студентів до навчального процесу технічного університету (Л. Бутенко); адаптація китайських студентів до міжкультурного спілкування в освітньому просторі російського вишу (Вей Сін); психологічний супровід соціальної адаптації китайських студентів в Україні (Дін Сін).

Водночас, проблема педагогічної підтримки адаптації іноземних

студентів до навчання у вищих навчальних закладах України дотепер не була предметом наукового осмислення.

Аналіз результатів теоретичних напрацювань учених, практичного досвіду адаптації іноземних студентів до навчання у вищих навчальних закладах України дозволив виявити низку *суперечностей* між: процесами інтернаціоналізації та глобалізації міжнародного освітнього простору, необхідністю підготовки конкурентоспроможних іноземних фахівців та відсутністю теоретико-методичного забезпечення організації педагогічної підтримки іноземних студентів до навчання у вищих навчальних закладах України; значущістю адаптації іноземних студентів до навчання у вищих навчальних закладах України й відсутністю теоретично й експериментально обґрунтованої системи педагогічної підтримки такої адаптації.

Зазначені протиріччя, актуальність, теоретичне й практичне значення проблеми зумовили вибір теми дослідження: **„Педагогічна підтримка адаптації іноземних студентів до навчання у вищих навчальних закладах України”**.

Зв'язок теми дослідження з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано відповідно до плану наукових досліджень ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка” в межах комплексної теми: „Модернізація діяльності вищого закладу освіти в контексті європейської інтеграції” (державний реєстраційний номер 0103U004993). Тему затверджено Радою з координації наукових досліджень у галузі педагогіки і психології України (протокол № 6 від 17.06.2014 р.).

Об'єкт дослідження – процес адаптації іноземних студентів до навчання у вищих навчальних закладах України.

Предмет дослідження – система педагогічної підтримки адаптації іноземних студентів до навчання у вищих навчальних закладах України.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати, розробити й експериментально перевірити систему педагогічної підтримки адаптації іноземних студентів до навчання у вищих навчальних закладах України.

Гіпотеза дослідження ґрунтується на припущенні, що ефективність адаптації іноземних студентів до навчання у вищих навчальних закладах України забезпечується реалізацією системи педагогічної підтримки, яка ґрунтується на гуманістичному, системному, діяльнісному, синергетичному, аксіологічному, особистісно зорієнтованому, середовищному підходах та включає цільовий, змістово-технологічний, моніторинговий, результативний компоненти, орієнтована на поетапну педагогічну підтримку, партнерську взаємодію соціальних інституцій (ВНЗ, етнічні земляцтва, громадські організації, засоби масової комунікації, культурно-просвітницькі заклади) у вирішенні проблем адаптації іноземних студентів

Відповідно до мети, предмета та гіпотези дослідження сформульовано

такі завдання:

1. Обґрунтувати теоретичні засади адаптації іноземних студентів до навчання у ВНЗ України.
2. Схарактеризувати національні риси та психологічні особливості, що зумовлюють специфіку процесу адаптації китайських студентів до навчання в українському ВНЗ.
3. Визначити сутність, структуру, критерії та рівні адаптованості іноземних студентів до навчання у вищих навчальних закладах України.
4. Розкрити сутність феномену „педагогічна підтримка адаптації іноземних студентів до навчання у вищих навчальних закладах України” та його соціально-педагогічний контекст.
5. Теоретично обґрунтувати систему педагогічної підтримки адаптації іноземних студентів до навчання у вищих навчальних закладах України.
6. Експериментально перевірити ефективність системи педагогічної підтримки адаптації іноземних студентів до навчання у вищих навчальних закладах України.

Теоретико-методологічні основи дослідження становлять основні положення системного (В. Афанасьєв, Н. Кузьміна, Е. Юдін), діяльнісного (Г. Балл, О. Леонтьєв, К. Платонов), синергетичного (Г. Хакен, О. Князева), аксіологічного (І. Бех), особистісно зорієнтованого (Є. Бондаревська, О. Пехота, С. Подмазін, В. Сериков, І. Якиманська), середовищного (Л. Буєва, Л. Новикова, Ю. Мануйлов, В. Ясвін) підходів; основні принципи гуманістичного підходу (Н. Михайлова, К. Роджерс, С. Лекторський, О. Леонтович); наукові положення щодо: соціально-педагогічної діяльності в освітньому просторі (О. Безпалько, І. Зверева, О. Караман, А. Мудрик, С. Омельченко, А. Рижанова, С. Савченко, С. Харченко, Н. Чернуха), соціально-психологічної адаптації людини (Г. Балл, М. Бережна, І. Бойко, Е. Віттенберг, Х. Гартманн, А. Налчаджян, Б. Паригін), різних аспектів адаптації (П. Анохін, В. Березін, О. Георгіївський, Г. Сельє), етнопсихологічних чинників адаптації (А. Налчаджян, Т. Стефаненко, В. Крисько); теорії міжкультурної комунікації (Т. Грушевицька, О. Садохін, В. Сафонова, С. Тер-Мінасова), теоретико-методичні засади копінг-поведінки (Р. Лазарус, Н. Родіна, С. Фолкман); теорія і практика адаптації іноземних студентів до навчання (М. Вітковська, В. Гриценко, І. Троцук, О. Доморовська, М. Іванова, А. Корміліцин, О. Мариненко, Д. Порох, Т. Чернявська, Т. Язвинська); наукові засади соціокультурної адаптації китайських студентів (Т. Бали-хіна, Л. Бутенко, Вей Сін, Н. Гузарова, Дін Сін, М. Іванова, О. Маслова); психолого-педагогічні засади організації педагогічної підтримки (В. Бедерхано-ва, Г. Бондарева, О. Газман, О. Гукаленко, О. Дронова, І. Карапузова, О. Кода-тенко, О. Мариненко, Н. Михайлова, Н. Останина, В. Тесленко); загальні положення теорії моделювання педагогічних систем (П. Анохін, В. Докучаєва, Н. Кузьміна,

І. Лебедева, Л. Спірін); наукові ідеї впровадження технологій інтер-активного навчання у ВНЗ (В. Андреев, В. Беспалько, М. Кларін, Б. Паригін, С. Савченко, Г. Селевко).

Для досягнення мети й реалізації завдань дослідження застосовано комплекс **методів дослідження**: *теоретичні* – аналіз і синтез, індукція і дедукція, порівняння, аналогія, зіставлення – для з'ясування стану розробленості проблеми, визначення сутності ключових категорій та понять дослідження; узагальнення та систематизація наукових положень, моделювання – для теоретичної розробки системи педагогічної підтримки адаптації іноземних студентів до навчання у вищих навчальних закладах України; *емпіричні* – анкетування, тестування, бесіди, опитування, експертна оцінка, спостереження за студентами та самоспостереження для визначення рівня адаптованості іноземних студентів, особливостей процесу адаптації; педагогічний експеримент для перевірки гіпотези дослідження; *методи математичної статистики* (статистичний критерій Стюдента (t), ϕ^* Фішера) для визначення статистичної значущості отриманих у ході експерименту результатів.

Експериментальна база дослідження. Дослідження проводилося протягом 2011 – 2013 рр. на базі ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”. Усього в дослідно-експериментальній роботі взяли участь 151 студент та 27 викладачів цього вищого навчального закладу.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження в тому, що: *уперше* у вітчизняній педагогічній науці теоретично обґрунтовано й експериментально підтверджено ефективність системи педагогічної підтримки адаптації іноземних студентів до навчання в українському вищому навчальному закладі, яка спирається на гуманістичний, системний, діяльнісний, синергетичний, аксіологічний, особистісно зорієнтований, середовищний підходи й містить такі компоненти: цільовий, змістово-процесуальний, моніторинговий, результативний; *дістали подальшого розвитку* наукові уявлення про сутність та критеріальні ознаки адаптованості іноземних студентів до навчання у вишах України, соціокультурний контекст адаптації іноземних студентів, сутність понять „педагогічна підтримка”, „педагогічна підтримка адаптації іноземних студентів до навчання у ВНЗ”; наукові уявлення про взаємозв'язок адаптації та соціального становлення особистості; *удосконалено* зміст, форми й методи педагогічної підтримки, що забезпечують успішну адаптацію іноземних студентів до навчання в українському вищому навчальному закладі.

Практичне значення дисертаційної роботи полягає в тому, що розроблено тренінги соціальної, професійної адаптивності для іноземних студентів, програму та навчально-методичне забезпечення навчально-методичного семінару „Організація педагогічної підтримки адаптації іноземних студентів до навчання в українському ВНЗ” для викладачів, співробітників вищого навчального закладу, спецкурсу для іноземних студентів „Адаптація до

навчання”; методику діагностики рівня адаптованості іноземних студентів до навчання у вищих навчальних закладах України.

Результати дисертаційної роботи можуть бути використані в навчально-виховному процесі ВНЗ керівним складом ВНЗ, деканатами, радами факультетів, інститутом кураторів для проектування й організації індивідуальної підтримки, спрямованої на допомогу в подоланні іноземними студентами труднощів адаптації; у процесі допрофесійної підготовки іноземних студентів у ВНЗ різного рівня акредитації.

Результати дослідження **впроваджено** в навчально-виховний процес ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка” (довідка про впровадження № 1/335 від 18.03.2014 р.); ДНЗВ „Донбаський державний педагогічний університет” (м. Слов’янськ) (довідка про впровадження № 95-03.38 від 21.05.2014 р.) .

Апробація результатів дисертаційного дослідження. Основні положення, висновки, результати дослідження доповідались та обговорювались на науково-практичних конференціях: *Міжнародних*: „Проблеми та шляхи удосконалення педагогічних та психологічних наук” (Львів, 2013); „Актуальні проблеми життєдіяльності суспільства” (Кременчук, 2013); *Всеукраїнських*: „Модернізація загальної та професійної освіти в умовах глобального світу” (Запоріжжя, 2013), „Сучасні соціально-економічні системи та проблеми освітології” (Дніпропетровськ, 2013), „Сучасна вища освіта: проблеми та перспективи” (Дніпропетровськ, 2013), „Науковий діалог „Схід – Захід” (Кам’янець-Подільський, 2013). Результати дослідження доповідалися на засіданнях кафедри педагогіки ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”.

Публікації. Основний зміст дисертаційного дослідження висвітлено у 12 публікаціях, із них – 5 статей у наукових фахових виданнях, одна стаття – у зарубіжному виданні.

Структура дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (265 найменувань, з них 22 – іноземними мовами), 8 додатків на 21 сторінці, 22 таблиць, 21 рисунка. Загальний обсяг дисертації становить 239 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, визначено об’єкт, предмет, мету, завдання, гіпотезу, методи дослідження, розкрито теоретико-методологічні засади, наукову новизну та практичне значення дисертаційної роботи, відображено відомості про апробацію та впровадження одержаних результатів, подано інформацію про структуру й обсяг дисертації.

У першому розділі „**Теоретичні засади адаптації іноземних студентів до навчання у вищих навчальних закладах України**” подано результати теоретичного аналізу проблеми адаптації студентів до навчання у вишах,

розкрито національні, психологічні особливості китайських студентів, особливості їх адаптованості до навчання в українському ВНЗ.

Адаптація особистості розглядається як міждисциплінарний феномен, багаторівневе явище складноорганізованої біологічної, фізіологічної, психічної й соціальної природи, що може бути представлено такими видами, як соціальна, психологічна, соціокультурна, міжкультурна, крос-культура адаптація.

На підставі аналізу наукових праць представників природничо-наукового (П. Анохін, О. Георгієвський, І. Жданов, Г. Сельє), біхевіористичного (Р. Хенкі, А. Бандура), психоаналітичного (Г. Гартманн, Е. Еріксон, Ж. Піаже, З. Фрейд), інтеракціоналістського (Л. Філіпс, Т. Шибутані), гуманістичного (А. Маслоу, К. Роджерс), когнітивного (Л. Фестінгер) підходів, поглядів науковців на співвідношення адаптації, соціалізації й розвитку особистості (Л. Блинков, Л. Божович, М. Вебер, І. Кон, І. Милославова, Б. Паригін, Р. Шакуров) визначено сутність *адаптації* як процесу врегулювання й гармонізації взаємодії особистості із зовнішнім середовищем шляхом поступового зменшення ступеня неузгодженості між людиною та зовнішнім оточенням.

Сучасний соціально-педагогічний дискурс надає перевагу активному типу адаптаційного процесу на противагу пасивному, що передбачає пристосування, конформність особистості.

Установлено, що адаптація зумовлена рівнем особистісної саморегуляції; відбувається у формі взаємозумовлених змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі під впливом чинників адаптації (зовнішні вимоги, умови діяльності, соціально-психологічні чинники тощо); характеризується двоспрямованістю адаптаційних заходів (на особистість, яка адаптується, та адаптивне середовище; усвідомлення змісту адаптаційного процесу, що передбачає пізнання адаптивного середовища, його характеристик, самопізнання й рефлексію). Результатом процесу адаптації особистості є *адаптованість* як стан фізичної, психологічної та соціальної рівноваги суб'єкта з навколишнім середовищем.

На основі узагальнення наукових поглядів на проблему адаптації іноземних студентів до нової культури, соціуму, навчально-виховного середовища ВНЗ (Л. Бутенко, Дін Сінь, М. Іванова, А. Корміліцин, Т. Стефаненко, А. Суригін, Г. Тріандіс, С. Шестопалова, А. Черч та ін.) показано, що адаптація іноземного студента зумовлена єдністю внутрішніх та зовнішніх чинників, визначається ціннісними основами, що залежать від соціокультурних особливостей, моральних, релігійних, професійних та інших пріоритетів, соціально-психологічних та індивідуальних характеристик адаптантів. Процес адаптації є змістовно складним та багатоплановим (адаптація до нової соціальної ролі та соціального стану „іноземного студента”, оволодіння новим соціокультурним, соціокомунікативним середовищем, життєвим простором), відзначається адаптаційними бар'єрами, нелінійністю перебігу та індивідуальним характером темпоральних характеристик адаптації конкретних студентів.

Систематизація та узагальнення результатів наукових досліджень (Г. Александров, Т. Алексєєва, Е. Віттенберг, Б. Душков, П. Просецький, А. Ре-ан, І. Ширяєва та ін.) зумовили визначення таких чинників адаптації іноземних студентів до навчання в українському ВНЗ: *соціально-психологічні* (вибір навчального закладу, мотивованість до навчання, здібності та внутрішні можливості, наявність попереднього досвіду, навичок), *психолого-педагогічні* (загальна підготовленість до професійного навчання, суб'єктна позиція студентів у навчальній діяльності й орієнтація на особистісно-професійний саморозвиток, рівень підготовки викладачів до навчання іноземних студентів); *індивідуально-особистісні* (рівень освіти, мовної та мовленнєвої підготовки, мотивованість на отримання освіти, комунікабельність, власна аксіосфера, її співвідношення із загальнолюдськими цінностями тощо); розкрито труднощі та етапи процесу адаптації іноземних студентів до навчання у виші.

Адаптацію іноземних студентів до навчання у вищих закладах України розуміємо як процес активного пристосування студентів до нового соціокультурного й навчально-виховного середовища (ставлення до умов життя в іншій країні, її традицій, норм суспільної поведінки, нового соціального оточення (соціокультурна, соціокомунікативна адаптація); нове ставлення до професії, навчальних норм, способів та прийомів самостійної роботи; навчального колективу, його звичаїв та традицій; нових зразків студентської культури, форм використання вільного часу; засвоєння та визнання особистістю цінностей, комунікативних норм та вимог нового соціального середовища (дидактична, професійна адаптація).

Аналіз досліджень науковців (Л. Бутенко, М. Іванова, В. Крисько, І. Пак, І. Свергун, Дін Сінь, Н. Трофімова, Н. Филімонова, Лін Яцян та ін.) дозволив розкрити *етнопсихологічні та етнокультурні особливості китайських студентів*, які мають дуальний вплив на процес адаптації до навчання в українських вишах, а саме: працьовитість, витривалість, наполегливість, витримка, зовнішній локус контролю, відсутність метушливості, здатність до самоорганізації, стійкість до негараздів, чесність, повага до знань та їх носіїв, готовність до пожертвувань в ім'я майбутнього благополуччя та ін.). Китайські студенти частіше за інших відчувають культурне стомлення, не сприймають пересування в просторі. Вони розглядають правила й норми суспільства як моральний кодекс власного життя (етнічний аспект). Для студентів з Китаю характерне образне мислення; вони інтроверти; відрізняються некомунікабельністю, схильністю діяти за алгоритмом; не виокремлюють себе як особистість з групи; мають завищену самооцінку; низький рівень мотивації до пізнавальної діяльності та смисложиттєвих стратегій (психологічний аспект), важко оволодівають фонетичною та граматичною будовою слов'янських мов. Процес адаптації китайських студентів до навчання в українських ВНЗ має враховувати їхню

схильність до колективістських стратегій навчання, залежність від зовні-нього керівництва, відсутність спрямованості на критичне та творче мислення.

Визначено *критерії адаптованості китайських студентів*: когнітивний, комунікативний, мотиваційний, діяльнісний; їх структурні складники (володіння мовою країни перебування; уміння будувати міжособистісні взаємини з викладачами й студентами; активність у встановленні дружніх зв'язків з місцевими мешканцями, друзями; сформованість толерантності; наявність мотивів до цілеспрямованого оволодіння професією та бажань до здійснення майбутньої професійної діяльності, відповідних мотивів вступу до ВНЗ; сформованість мотивації успіху, потреби в досягненні; активність у позанавчальній та дозвіллевій діяльності, соціальному й культурному житті студентського товариства). Охарактеризовано *рівні адаптованості* іноземних студентів до навчання у вищому закладі України (низький, середній, високий).

Процес входження іноземних студентів до нового соціокультурного й навчально-виховного середовища вимагає відповідних форм та методів педагогічної підтримки, урахування особливостей кожного етапу, внутрішніх та зовнішніх чинників.

У другому розділі **„Основи педагогічної підтримки адаптації іноземних студентів до навчання у вищих навчальних закладах України”** розкрито сучасні наукові підходи до дослідження феномену педагогічної підтримки, сутність та особливості педагогічної підтримки адаптації іноземних студентів до навчання у ВНЗ; науково обґрунтовано й змістовно розроблено систему педагогічної підтримки адаптації іноземних студентів до навчання у вищах України.

Аналіз наукових підходів російських та українських дослідників до сутності феномену „педагогічна підтримка” (В. Бедерханова, О. Газман, О. Дронова, Н. Михайлова та ін.), соціально-педагогічного контексту педагогічної підтримки різних категорій учнівської та студентської молоді (Г. Бондарева, О. Кодатенко, С. Савченко, В. Тесленко, С. Харченко та ін.), зокрема соціально-педагогічної підтримки іноземних студентів (О. Мариненко, Т. Язвинська та ін.) дозволив розкрити *педагогічну підтримку іноземних студентів до навчання у вищих навчальних закладах України* як систему взаємодії суб'єктів навчально-виховної діяльності, спрямовану на допомогу іноземним студентам у подоланні комплексу труднощів біологічного, психолого-педагогічного й соціального характеру, пов'язаних із взаємодією з новим соціокультурним та навчально-виховним середовищем для забезпечення високого рівня адаптованості.

Педагогічна підтримка адаптації іноземних студентів у ВНЗ є навчально-педагогічною діяльністю з надання кваліфікованої допомоги іноземним студентам у процесі адаптації до навчання у вищих закладах України, виконує такі функції, як інформаційна, конвенціональна, захисна, компенсаторна, стимулююча, фасилітації та ін.

Педагогічна підтримка адаптації іноземних студентів має здійснюватися завдяки співробітництву всіх її *суб'єктів* (іноземні та українські студенти, викладачі, ректорат, співробітники університету, органи студентського самоврядування, національні земляцтва, громадські організації та ін.).

З урахуванням положень системного підходу, моделювання як методу наукового пізнання теоретично обгрунтовано *систему педагогічної підтримки адаптації* іноземних студентів до навчання у вищих навчальних закладах України, яка становить єдність таких блоків: цільового, змістово-технологічного, моніторингового та результативного (рис. 1).

Цільовий блок містить мету (забезпечення успішної адаптації іноземних студентів до навчання в українському виші), завдання: діагностичні (виявлення рівня адаптованості іноземних студентів згідно з показниками когнітивного, комунікативного, мотиваційного та діяльнісного критеріїв); технологічні (впровадження технологій педагогічної підтримки іноземних студентів); організаційні (забезпечення взаємодії усіх суб'єктів процесу педагогічної підтримки іноземних студентів, спрямування діяльності викладачів, кураторів на створення позитивного емоційного фону, творчої атмосфери; актуалізацію потреби студентів у самопізнанні, самореалізації); відповідні методологічні підходи та принципи.

Ефективність реалізації розробленої системи забезпечується відповідними *педагогічними умовами*, а саме: підготовка педагогічного колективу до роботи в умовах педагогічної підтримки іноземних студентів; створення полікультурного соціально-педагогічного середовища, спрямованого на організацію міжкультурного діалогу, формування толерантних відносин, залучення до процесу адаптації іноземних студентів різних соціальних інституцій (громадські організації, етнічні земляцтва, ЗМК та ін.).

Підготовка педагогічного колективу до реалізації завдань педагогічної підтримки адаптації іноземних студентів передбачала організацію науково-методичного семінару для викладачів, співробітників „Організація педагогічної підтримки адаптації іноземних студентів до навчання в українському ВНЗ”, спрямованого на опанування ними знань щодо етапів здійснення педагогічної підтримки, вимог, що висуваються до її організації, функцій кураторів та тьюторів.

Спрямованість соціально-педагогічного середовища на організацію міжкультурного діалогу, формування толерантних відносин забезпечувалася через організацію в навчальному процесі та позааудиторній роботі співпраці викладачів, співробітників ВНЗ, студентів; установлення діалогічних, толерантних відносин, зв'язків різного рівня із соціокультурним оточенням, здатним адаптувати соціальні інститути до потреб іноземних студентів та створити умови для збереження культурної ідентифікації іноземних студентів.

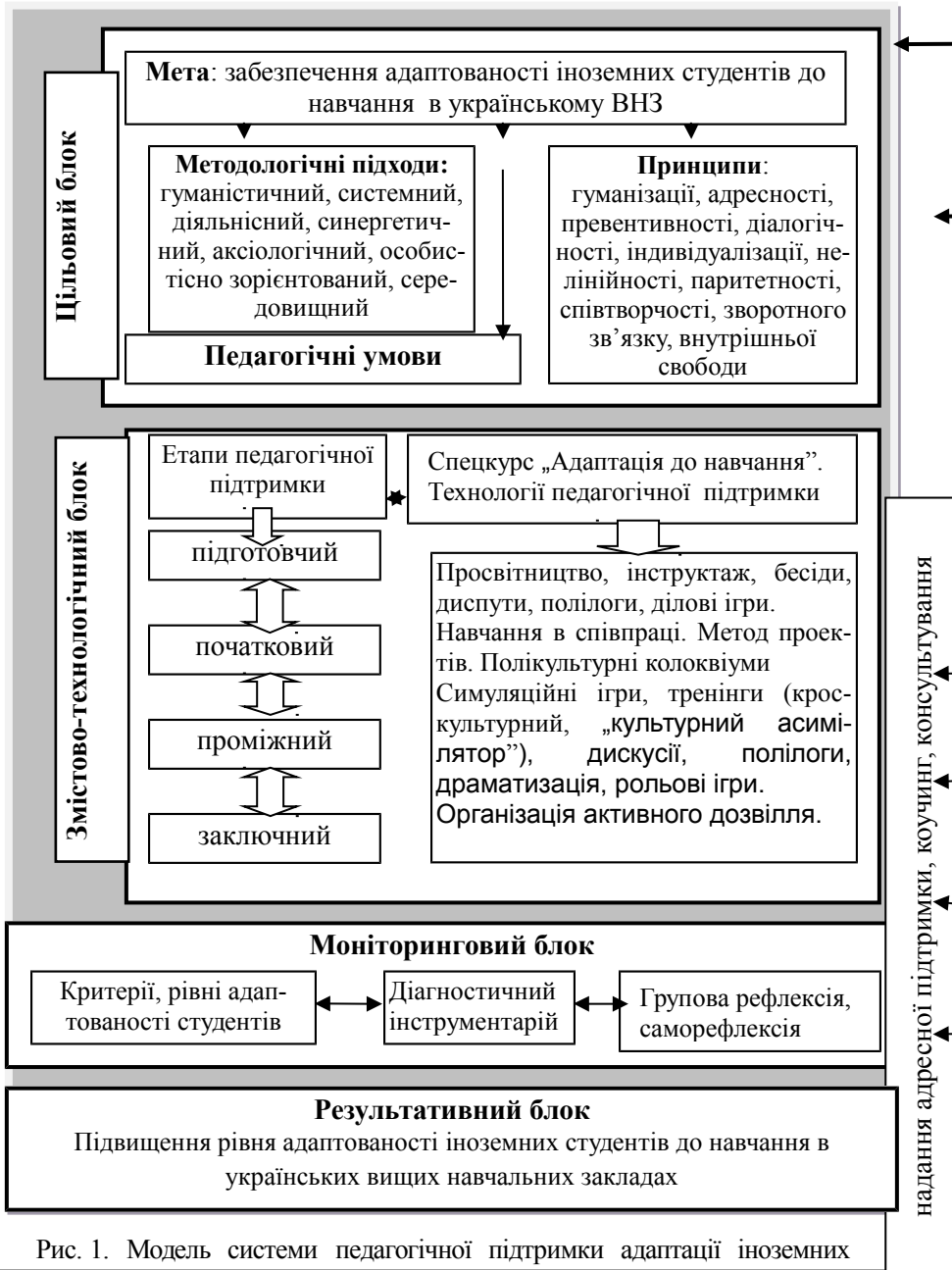

Рис. 1. Модель системи педагогічної підтримки адаптації іноземних

Результативний блок

Результат: особистість іноземного студента з високим рівнем сформованості адаптованості до навчання в українському вищому навчальному закладі

Змістово-технологічний блок представлено спецкурсом „Адаптація до навчання”, метою якого визначено прискорення процесів адаптації іноземних студентів до українського соціуму й вищого навчального закладу; технологіями педагогічної підтримки, якими доцільно послуговуватися на різних її етапах (підготовчий, початковий, проміжний, заключний) – технології просвітництва, діалогової взаємодії, тренінги, інтерактивні технології навчання, ділові та рольові ігри, організація активного дозвілля та ін. Для встановлення партнерських взаємин між усіма суб’єктами освітнього простору доцільними визначено коуч-технології (М. Аткинсон, Е. Парслоу, М. Рей та ін.), що передбачають сумісне визначення завдань адаптації, аналіз поточних проблем, ресурсів та можливостей для попередження труднощів. Для подолання наслідків культурного шоку особливу увагу приділено визначенню копінг-стратегій (Р. Лазарус, Н. Родіна, С. Фолкман та ін.), зокрема таких, як самоконтроль, пошук соціальної підтримки, прийняття відповідальності, позитивна переоцінка та ін.

Моніторинговий блок представлено діагностичним інструментарієм, що дозволяє на підставі відповідних критеріїв діагностувати рівні адаптованості іноземних студентів, визначати індивідуальні ресурси адаптації, адаптаційно-розвивальний потенціал різних соціальних інституцій, задіяних у досліджуваному процесі, здійснювати рефлексивну оцінку успішності процесу адаптації.

Результатом упровадження системи педагогічної підтримки адаптації іноземних студентів до навчання у вищих навчальних закладах України є особистість іноземного студента з високим рівнем адаптованості до навчання у вищому навчальному закладі України.

У третьому розділі – **„Експериментальне дослідження ефективності системи педагогічної підтримки адаптації іноземних студентів до навчання у вищих навчальних закладах України”** – представлено сутність констатувального, формувального й контрольного етапів експерименту; викладено хід та результати експериментальної перевірки досліджуваної системи.

Ефективність розробленої системи педагогічної підтримки адаптації іноземних студентів до навчання у вищих навчальних закладах України було перевірено в процесі дослідно-експериментальної роботи протягом 2010 – 2013 рр. на базі ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”.

Підготовчий етап педагогічної підтримки адаптації іноземних студентів реалізовано через інтеграцію спільних дій фахівців з надання педагогічної підтримки іноземним студентам протягом навчання у ВНЗ; організацію інформаційно-просвітницької діяльності, інструктажів, ділових ігор („Квест”, „Здоров’я”, „Погода”, „Транспорт” тощо); проведення бесід з іноземними студентами щодо особливостей соціокультурного життя в Україні та навчання у ВНЗ („Національна культура – це культурне надбання окремої національної спільноти”, „Психологічний стан людини, що переживає культурний шок” та ін.); використання у навчальному процесі дидактичного матеріалу, насиченого

інформацією про соціокультурні особливості, цінності українського соціуму, рекомендацій першокурсникам („На допомогу іноземному першокурснику”) щодо організації навчальної роботи. На підготовчому етапі особливої значущості набуває діяльність куратора, тьютора, студентів-волонтерів, представників етнічних земляцтв у вирішенні завдань адаптації іноземних студентів.

Під час реалізації *початкового етапу* увага акцентувалася на організації та проведенні тренінгів (кроскультурний, „культурний асимілятор”), які були спрямовані на вироблення стратегій поведінки щодо зниження й позбавлення від негативних етнічних стереотипів, відповідних копінг-стратегій, збереження почуття культурної ідентифікації іноземного студента, формування навичок взаємодії у бікультурному та мультикультурному середовищах. На цьому етапі використовувалися дискусії, „мозкова атака”, „круглий стіл”, метод проєктів, рольові ігри, навчання в співробітництві, полікультурні колоквиуми та ін.

Проміжний етап педагогічної підтримки адаптації іноземних студентів передбачав організацію тренінгів спілкування, екскурсії, проведення спільних заходів з представниками української культури, різні форми дозвілля (вечори, свята, концерти, змагання), спілкування в Інтернеті, відвідування виставок, музеїв, театрів, місць активного дозвілля, що допомагало знайти друзів за інтересами, установити дружні зв'язки з українськими студентами.

Під час реалізації *заключного етапу* увага акцентувалася на спільних з українськими та іноземними студентами ділових іграх („Я – студент”), проведенні майстер-класів: „Знайомство з православними традиціями”; „Міжнародний жіночий день”; організації „Вечору дружби”, святкових концертів, зустрічей Китайського нового року й нового року для всіх іноземних студентів, різноманітних національних свят та ін.; організації музичних конкурсів та фестивалів, що допомагало студентам різних національностей набути досвід міжкультурної взаємодії

Ефективність реалізації системи педагогічної підтримки адаптації іноземних студентів до навчання в вишах України відбиває динаміка рівнів адаптованості іноземних студентів до навчання у вищому закладі України (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка рівнів адаптованості іноземних студентів до навчання у вищому навчальному закладі України

респондентів	Рівень адаптованості іноземних студентів-медиків до навчання у вищому медичному закладі України					
	високий		середній		низький	
	Етапи експерименту					
	Конст.	Контр.	Конст.	Контр.	Конст.	Контр.
Е (54)	9,3	38,8	48,1	51,9	42,6	9,3
К (57)	10,5	16,7	47,4	51,8	42,1	31,5

Так, більшість студентів ЕГ на початок експерименту мали середній та низький рівні адаптованості, які становили 48,1 і 42,6%. Натомість на кінець експерименту в ЕГ зафіксовано такі результати: високого рівня досягли 38,8% студентів, середній рівень збільшився до 51,9% за рахунок зменшення низького рівня, який становить 9,3%. Порівняння результатів експерименту свідчать про те, що частково адаптованість іноземних студентів досягається й за традиційною системою навчання. На це вказує збільшення відносної кількості респондентів КГ, які за традиційною програмою мають високий (+6,2%), середній (+4,4%) і низький рівень (-10,6%) адаптованості іноземних студентів. Разом з тим відносна кількість студентів КГ, які мають лише середні й низькі показники, залишається досить значною порівняно з ЕГ. Це дає можливість стверджувати про ефективність запропонованої системи педагогічної підтримки адаптації іноземних студентів до навчання у вишах України.

За допомогою критерію Фішера для незалежних вибірок підтверджено статистичну значущість результатів експериментальної роботи ($\varphi^*_{\text{ем}} = 4,169704 > \varphi^*_{\text{критич}} = 1,64$, $p = 0,05$), що переконливо доводить ефективність впровадження системи педагогічної підтримки адаптації іноземних студентів до навчання у ВНЗ України.

Узагальнення отриманих результатів дозволило констатувати, що мету дисертаційної роботи досягнуто, а вирішені завдання та підтверджена гіпотеза дали змогу сформулювати **такі висновки**.

У дисертації наведено теоретичне узагальнення та практичне розв'язання проблеми надання педагогічної підтримки адаптації іноземних студентів до навчання в українських вищих навчальних закладах, що виявляється в обґрунтуванні та експериментальній перевірці системи педагогічної підтримки адаптації іноземних студентів до навчання в українських вищих навчальних закладах.

1. На підставі аналізу філософської, соціологічної, психологічної, соціально-педагогічної літератури розкрито теоретичні засади адаптації особистості до навчання у ВНЗ, яка репрезентується як процес урегулювання й гармонізації взаємодії особистості із зовнішнім середовищем шляхом поступового зменшення ступеня неузгодженості між людиною та зовнішнім оточенням. Результатом процесу адаптації особистості є адаптованість як стан фізичної, психологічної та соціальної рівноваги суб'єкта з навколишнім середовищем, за якого не існує переживання індивідом конфлікту й він здатний до продуктивної діяльності, реалізації власного потенціалу.

Доведено, що адаптація іноземних студентів до навчання у ВНЗ України є процесом активного пристосування студентів до умов життя в іншій країні, її традицій, норм суспільної поведінки, нового соціального оточення; навчально-виховного середовища, що включає нове ставлення до професії, навчальних норм, оцінок, способів та прийомів самостійної роботи; навчального колективу,

його звичаїв та традицій; засвоєння та визнання особистістю цінностей, комунікативних норм і вимог нового соціального середовища; формування професійно необхідних якостей особистості.

2. Схарактеризовано етнонаціональні та етнопсихологічні особливості, що зумовлюють процес адаптації китайських студентів до навчання в українському ВНЗ. Розкрито національні риси китайської молоді (працьовитість, терпеливість, наполегливість, витримка, здатність до самоорганізації, стійкість до негараздів, чесність, повага до знань та їх носіїв, готовність до пожертвувань в ім'я майбутнього благополуччя та ін.), зумовлені своєрідністю історичного, соціально-політичного, економічного й культурного розвитку Китаю, та психологічні особливості (образність мислення, інтровертованість, зовнішній локус контролю, некомунікабельність, завищена самооцінка, низький рівень мотивації до пізнавальної діяльності та смисложиттєвих стратегій та ін.), які можуть і сприяти, і перешкоджати успішній адаптації до навчання в українському вищому навчальному закладі. Виявлено, що для ефективного включення китайського студента до „чужого” навчального середовища викладачу не обійшло: створювати соціокомунікативні ситуації, максимально наближені до реальності; порушувати питання й теми, актуальні для цієї студентської групи; урахувати соціокультурні, у тому числі релігійні, особливості студента, стимулювати мотиваційні та пізнавальні творчі потреби.

3. Адаптованість особистості розглядається як стан фізичної, психологічної та соціальної рівноваги суб'єкта з навколишнім середовищем. Відповідно до виділених компонентів (когнітивний, комунікативний, мотиваційний, діяльнісний) детерміновано критерії, показники (наявність у іноземних студентів рівня володіння мовою країни перебування; сформованість умінь будувати міжособистісні взаємини з викладачами й студентами; активність у встановленні дружніх зв'язків з місцевими мешканцями, друзями; сформованість толерантності; наявність мотивів до цілеспрямованого оволодіння професією та бажань до здійснення майбутньої професійної діяльності, відповідних мотивів вступу до ВНЗ; сформованість мотивації успіху, потреби в досягненні; активність у позанавчальній та дозвіллевій діяльності, соціальному й культурному житті студентського товариства; прагнення до досконалого оволодіння російською (українською) мовою з метою оптимізації міжкультурної комунікації в навчальній та позааудиторній діяльності) та рівні сформованості (низький, середній і високий) адаптованості.

4. Педагогічну підтримку адаптації іноземних студентів до навчання у вищому навчальному закладі України визначено як систему взаємодії суб'єктів навчально-виховної діяльності, спрямовану на допомогу іноземним студентам у подоланні комплексу труднощів біологічного, психолого-педагогічного й соціального характеру, пов'язаних із взаємодією з новим соціокультурним та навчально-виховним середовищем для забезпечення високого рівня адаптованості.

Вивчення категоріальних, змістових, формальних, технологічних ознак процесу педагогічної підтримки дав змогу охарактеризувати суб'єктів педагогічної підтримки: іноземні студенти, ректорат, декани, викладачі, співробітники університету, вихователі в гуртожитку, органи студентського самоврядування, громадські організації, етнічні земляцтва та ін., активна співпраця яких має базуватися на єдності цілей, суб'єкт-суб'єктній взаємодії, партнерстві та співробітництві, чіткому розподілу обов'язків між ними, наявності позитивних міжособистісних стосунків; виокремити зміст, складники, технології педагогічної підтримки, форми організації співробітництва, ефективні для адаптації іноземних студентів.

5. Розроблено й експериментально перевірено систему педагогічної підтримки адаптації іноземних студентів до навчання у вищих навчальних закладах України, яка ґрунтується на гуманістичному, системному, діяльнісному, синергетичному, аксіологічному, особистісно зорієнтованому, середовищному підходах. Охарактеризовано такі складові частини системи: *цільова* (забезпечення успішної адаптації іноземних студентів до навчання в українському вищому навчальному закладі), *змістово-технологічна* (спецкурс „Адаптація до навчання”, етапи (підготовчий, початковий, проміжний, заключний) й відповідні технології педагогічної підтримки (просвітництво, тренінги, діалогові технології, рольові та ділові ігри, інтерактивні технології навчання, різноманітні форми організації активного дозвілля тощо), *моніторингова* (використання діагностичного інструментарію діагностики рівнів адаптованості іноземних студентів), *результативна*. Аналіз результатів дослідження засвідчили особливу ефективність крос-культурного тренінгу, тренінгів спілкування, стимуляційних та рольових ігор.

6. Упровадження розробленої системи забезпечує послідовність і неперервність процесу адаптації іноземних студентів до навчання в українському вищому навчальному закладі. На основі зіставлення одержаних у педагогічному експерименті результатів, їх кількісного і якісного аналізу виявлено, що реалізація системи педагогічної підтримки адаптації іноземних студентів до навчання у ВНЗ України зумовила суттєві статистично значущі зміни в рівні сформованості кожного складника адаптованості іноземних студентів і досліджуваного феномену загалом, що було підтверджено за допомогою критерію Стюдента (t), φ^* Фішера для незалежних вибірок.

Виконане дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми педагогічної підтримки адаптації іноземних студентів до навчання у вищих навчальних закладах України. До перспективних напрямів подальших наукових досліджень відносимо розробку організаційно-педагогічних умов адаптації іноземних студентів до науково-дослідної діяльності, теоретико-методичних засад організації інституту тьюторів на різних етапах педагогічної підтримки іноземних студентів.

Основні положення дослідження відображено в таких публікаціях:

1. Сін Чжефу. Технології навчання, що забезпечують успіх адаптації іноземних студентів до навчання в українському ВНЗ [Електронний ресурс] / Сін Чжефу // Наук. вісн. Донбасу : електрон. наук. вид. – 2012. – № 4(20). – Режим доступу : <http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/NN20/12scfvuv.pdf>

2. Сін Чжефу. Проблема адаптації студентів до навчання у вищому навчальному закладі / Сін Чжефу // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології : наук. журнал. – 2013. – № 1(27). – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2013. – С. 269 – 276.

3. Сін Чжефу. Адаптація іноземних студентів до навчання у вищих закладах України / Сін Чжефу // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. пр. / редкол. : Т. І. Сущенко (голов. ред.) та ін. – Запоріжжя, 2013. – Вип. 30(83). – С. 606 – 611.

4. Сін Чжефу. Сутність, принципи, технології педагогічної підтримки іноземних студентів до навчання в українському ВНЗ / Сін Чжефу // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загально-освітній школах : зб. наук. пр. / редкол. : Т. І. Сущенко (голов. ред.) та ін. – Запоріжжя, 2013. – Вип. 29(82). – С. 562 – 567.

5. Син Чжефу. Особенности адаптированности китайских студентов к учебе в украинском вузе / Чжефу Син // Научные дискуссии о ценностях современного общества : сб. ст.. – Вып. 4 ; отв. ред. Е. М. Мосолова. – Липецк : РаДуши, 2014. – Вып. 4. – С. 94 – 106.

6. Сін Чжефу. Педагогічна підтримка іноземних студентів до навчання в українському ВНЗ / Сін Чжефу // Освіта регіону : наук. журн. – К. : Університет „Україна”, 2013. – Вип. 3(33). – С. 410 – 414.

7. Сін Чжефу. Особливості адаптації китайських студентів, пов’язані з організацією процесу навчання у ВНЗ / Сін Чжефу // Науковий діалог „Схід – Захід” : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю (Кам’янець-Подільський, 10 лип. 2013 р.) : у 4 ч. – Д. : ТОВ „Інновація”, 2013. – Ч. 3. – С. 157 – 159.

8. Сін Чжефу. Толерантність як якість, що сприяє ефективній адаптації іноземних студентів / Сін Чжефу // Сучасна вища освіта: проблеми та перспективи : тези доп. І Всеукр. конф. молодих вчених та студ. – Д. : Дніпропетров. ун-т імені Альфреда Нобеля, 2013. – С. 134 – 136.

9. Сін Чжефу. Щодо сутності поняття „педагогічна підтримка адаптації іноземних студентів до навчання в українському ВНЗ” / Сін Чжефу // Сучасні соціально-економічні системи та проблеми освітології : тези доп. І Всеукр. наук.-практ. конф. молодих вчених та аспірантів. – Д. : Дніпропетров. ун-т імені Альфреда Нобеля, 2013. – С. 200 – 203.

10. Сін Чжефу. Суб’єктивні фактори соціокультурної адаптації іноземних студентів до навчання в українських вищах / Сін Чжефу // Модернізація

загальної та професійної освіти в умовах глобального світу : тези допов. Всеукр. наук.-практ. конф., 22 – 23 берез. /за ред. В. М. Огаренко та ін. – Запоріжжя : КПУ, 2013. – С. 292 – 294.

11. Сін Чжефу. Принципи реалізації педагогічної підтримки процесу адаптації іноземних студентів до навчання у ВНЗ / Сін Чжефу // Проблеми та шляхи удосконалення педагогічних та психологічних наук : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Львів, 8 – 9 лют. 2013 р.). – Л. : ГО „Львівська педагогічна спільнота”, 2013. – С. 97 – 99.

12. Сін Чжефу. Роль куратора в організації педагогічної підтримки адаптації іноземних студентів до навчання в українських вишах / Сін Чжефу // Актуальні проблеми життєдіяльності суспільства : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. – Кременчук : КНУ, 2013. – С. 468 – 469.

Сін Чжефу. Педагогічна підтримка адаптації іноземних студентів до навчання у вищих навчальних закладах України. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.05 – соціальна педагогіка. – Державний заклад „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”. – Старобільськ, 2015.

Дисертацію присвячено проблемі педагогічної підтримки адаптації іноземних студентів до навчання у вищих навчальних закладах України.

У дисертації обґрунтовано теоретичні засади адаптації іноземних студентів до навчання у вищих навчальних закладах України в сучасному соціокультурному контексті. Схарактеризовано етнокультурні особливості адаптації китайських студентів до навчання в українських ВНЗ. Визначено сутність, структуру, критерії та рівні адаптованості іноземних (китайських) студентів до навчання у вищих навчальних закладах України. Розкрито сутність педагогічної підтримки адаптації іноземних студентів до навчання у ВНЗ України та її соціально-педагогічний контекст.

Теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено систему педагогічної підтримки адаптації іноземних студентів до навчання у вищих навчальних закладах України.

Ключові слова: соціальна адаптація, соціально-педагогічний контекст адаптації іноземних студентів, етнокультурні особливості адаптації китайських студентів, адаптація китайських студентів до навчання у ВНЗ України, педагогічна підтримка, система педагогічної підтримки адаптації іноземних студентів до навчання у ВНЗ України.

Син Чжефу Педагогическая поддержка адаптации иностранных студентов к обучению в высших учебных заведениях Украины. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических

наук по специальности 13.00.05 – социальная педагогика. – Государственное учреждение „Луганский национальный университет имени Тараса Шевченко”. – Старобельск, 2015.

В диссертации представлено теоретическое обобщение и практическое решение научных задач, направленных на теоретическое обоснование и экспериментальную проверку эффективности системы педагогической поддержки адаптации иностранных студентов к обучению в вузах Украины.

На основе анализа научной литературы доказано, что адаптация иностранных студентов к обучению в высших учебных Украины является процессом активного приспособления студентов к условиям жизни в другой стране, ее традициям, нормам общественного поведения, новому социальному окружению, включающий формирование адекватного социокультурным нормам отношения к учебно-познавательной деятельности, учебному коллективу, его обычаям и традициям, усвоение и признание личностью социокоммуникативных норм и требований.

Охарактеризованы этнонациональные и этнопсихологические особенности китайских студентов, обуславливающие процесс их адаптации к обучению в украинском ВУЗе.

Педагогическую поддержку адаптации иностранных студентов в вузах понимаем как систему взаимодействия субъектов учебно-воспитательной деятельности, направленную на помощь иностранным студентам в преодолении комплекса проблем биологического, психолого-педагогического и социального характера, связанных с взаимодействием с новой социокультурной и учебно-воспитательной средой для обеспечения высокого уровня адаптированности.

Согласно выделенных компонентов (когнитивный, коммуникативный, мотивационный, деятельностный), детерминировано критерии, показатели (наличие у иностранных студентов уровня владения языком страны пребывания; сформированность умения строить межличностные отношения с преподавателями и студентами; активность в установлении дружественных связей с местными жителями, друзьями; сформированность толерантности, наличие мотивов к целенаправленному овладению профессией и желания осуществлять будущую профессиональную деятельность, соответствующих мотивов поступления в вуз; сформированность мотивации успеха, потребности в достижении; активность во внеучебной и досуговой деятельности, социальной и культурной жизни студенческого общества, стремление к совершенному овладению страны пребывания с целью оптимизации межкультурной коммуникации в учебной и внеаудиторной деятельности) и уровни адаптированности (низкий, средний и высокий).

Теоретически обоснована система педагогической поддержки адаптации иностранных студентов к обучению в вузах Украины, которая базируется на системном, гуманистическом, системном, деятельностном, синергетическом,

аксиологическом, личностно-ориентированном, средовом подходах. Охарактеризованы такие составляющие системы: целевая, содержательно-технологическая (основу которой составляет спецкурс „Адаптация к обучению”, этапы и соответствующие технологии педагогической поддержки); мониторинговая (использование диагностического инструментария диагностики уровней адаптированности иностранных студентов), результативная (личность иностранного студента с высоким уровнем сформированности адаптированности к обучению в украинском высшем учебном заведении).

Экспериментальной проверкой доказана эффективность разработанной системы педагогической поддержки иностранных студентов в процессе адаптации к обучению в высших учебных заведениях Украины.

Ключевые слова: социальная адаптация, социально-педагогический контекст адаптации иностранных студентов, этнокультурные особенности адаптации китайских студентов, адаптация китайских студентов к обучению в вузах Украины, педагогическая поддержка, система педагогической поддержки адаптации иностранных студентов к обучению в вузах Украины.

Sin Chzhifu. Pedagogic support of adaptation of the foreign students for education at Ukrainian higher education institutions. – The manuscript.

This thesis for obtaining of the scientific degree of the candidate of pedagogical sciences in specialty 13.00.05 – Social Pedagogics. – State Institution „Luhansk Taras Shevchenko National University”. – Starobilsk, 2015.

This thesis is devoted to the problem of pedagogic support of adaptation of the foreign students for education at Ukrainian higher education institutions.

The theoretical foundations of adaptation of the foreign students for education at Ukrainian higher education institutions in the modern sociocultural context are grounded in the thesis. Ethnic and cultural peculiarities of adaptation of Chinese students for education at Ukrainian higher education institutions are characterized. Essence, structure, criteria and levels of adoptedness of the foreign (Chinese) students for education at Ukrainian higher education institutions are defined. Essence of pedagogic support of adaptation of the foreign students for education at Ukrainian higher education institutions and its sociocultural context are found out.

The system of the pedagogic support of adaptation of the foreign students for education at Ukrainian higher education institutions is theoretically grounded and experimentally verified.

Key words: social adaptation, social and pedagogic context of the foreign students' adaptation, ethnic and cultural peculiarities of Chinese students, adaptation of Chinese students for education at Ukrainian higher education institutions, pedagogic support, system of pedagogic support of adaptation of the foreign students for education at Ukrainian higher education institutions.